

DOSIER TEORIKOA

Ikuspegi antimilitarista eta pazifista

GERRARIK EZ

Aurkibidea

SI VIS PACEM, PARA (BELLUM) PACEM	2
Si vis pacem, para (bellum) pacem unitate didaktikoa	3
Izenburua	3
Unitate didaktikoaren ezaugarriak	4
Fundamentazio sozial eta kurrikulurra	5
Si vis Pacem... unitate didaktikoaren helburuak	13
Helburu orokorrak.....	13
Helburu espezifikoak	13
Koherentzia kurrikularra gaur egun.....	14
Bakearen aldeko eta Indarkeriaren kontrako heziketa curriculumetan	14
Gaitasunak vs Konpetentziak: Hezkuntza-lanerako aukerak	14
Arau-erreferentziak European, Espainiako estatuan eta Euskal Autonomia Erkidegoan	14
Etorkizun gizatiarrago bateko pertsonak hezteko konpetentziak	15
Kultura demokratikorako konpetentzien Europako erreferentzia-esparrua.....	16
Curriculumaren antolaketa	16
Erreferentzia-esparrua: Espainiako estatua	17
Erreferentzia-esparrua: Euskal Autonomia Erkidegoa (EAE)	18
Funtsezko konpetentziak.....	21
Edukiak	22
Metodologia, proposatutako jarduerak eta ebaluazioa	23
Metodologia	23
Proposatutako jarduerak.....	23
Ebaluazioa	24
OSAGARRIA	25

SI VIS PACEM, PARA ~~(BELLUM)~~ PACEM

Unitate didaktiko hau Gerrarik Ez / No a la Guerra elkarteak Globalizazio Nagusiaren aro honetan erakutsi nahi duen konpromiso aktiboan du jatorria. Izan ere, Ekialde Ertaineko gerrak, Ukraina eta Errusiaren artekoa eta gisako beste batzuk mundu zabalera hedatzeko arrisku bizia dago.

Unitate didaktikoaren xedea bi mundu gerren eta geroko aldien (Gerra Hotza batetik, 2008 eta 2024 arteko egungo aldia, bestetik) kausak, horietan jazotako gertaerak eta horien ondorioak aztertzea da, horren bidez egungo interpretazio-elementuak aztertzeko.

Aldian aldiko botere hegemonikoen hondoa jo ondoren gertatu ziren aldaketa ekonomiko, sozial eta politikoak aztertzen ditu unitateak, berebiziko arreta eginez interes geopolitikoaren eta konplexu militar/industrialen gorabeherei.

Horrenbestez, ezinbesteko galdera gakoak pizten dizkigu, esaterako: zein faktorek eragin dituzte halako gatazka handiak?, nola eragin diete gerrek gizarteei, giza-galera zein galera ekonomikoari dagokienez? Unitatea DBHko azken bi ikasturteetan eta/edo Batxilergoko lehenengoan joratzeko modukoa da.

GERRARIK EZ / NO A LA GUERRA

Si vis pacem, para (**bellum**) pacem unitate didaktikoa

DBHko 3. eta 4. ikasturteak eta/edo Batxilergoko 1.a

Unitate hau aurrerantzean osatu nahi dugun sorta bateko lehena da. Unitate didaktikoa bi modutan eskaintzen da, online (deskarga daiteke) eta inprimatuta, irakaskuntza-eragile inplikatuak nahi dutena balia dezaten; izan ere, horien lana izango da non eta nola erabili erabakitzea.

Iraupena: 2 aste, ikasgai bakoitzeko 3 ordu astean. Unitatea ikasgai hauetan balia daiteke: Geografia eta Historia, Hizkuntza atzerritarra (ingelesa), Kultura zientifikoa, Teknologia, Digitalizazioa, Pentsamendu autonomo eta kritikoaren garapena, Musika, Balio zibiko eta etikoetako heziketa, Hezkuntza plastikoa eta ikusizkoa. Oraingo honetan aurkeztu dugun moldean, hiru arlo hauetan balia daiteke: Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia; Etika; eta Hezkuntza artistikoa, plastikoa eta ikusizkoa.

Zehar lerroak: Justizia ekosoziala, Feminismoa, Dekolonialitatea, Giza eskubideak.

Izenburua

*Si vis pacem, para (**bellum**) pacem* ("bellum" hitza urratuta agertzen da)

Esaldiaren egilea eta data: *Publio Flavio Vegecio, K.a. 390.*

*Bi bertsiotan aurkitu dezakezu (**online** zein **paperean inprimatuta**) unitate didaktiko hau, Bakeari eta Giza Eskubideei buruzko Hezkuntzari buruzko sorta bateko lehena. Baliagarria izatea espero dugu ikastetxeetan zein beste edonolako hezkuntza-zentrotan. Edukia modu argi eta funtzional batean egituratzen saiatu gara, eta, gorago esan dugun bezala, hainbat formatutara egokitzeko moduan. Oinarrizko Hezkuntzari begira Gerrarik Ezaren aldeko jardunbide zabalago baten lehen ale gisa aurkeztu nahi dugu unitatea.*

Unitate didaktikoaren ezaugarriak

Bertsio digitalean (webgunean) edo paperean inprimatuta aurkezten da.

- **Deskribapen orokorra:**
- *Diziplinarteko unitate didaktikoa da, DBHko 3. eta 4. mailetarako eta/edo Batxilergoko 1. mailarako diseinatua. Bi asteko iraupena du, inplikatzen dituen irakasgaietako bakoitzean astean hiru orduko jardunarekin, eta zehar-lerro hauek ukitzen ditu: Bakerako Hezkuntza, Antimilitarismoa, Feminismoa eta Dekolonialitatea (Dekolonialtasuna ere deitzen zaio).*
- *Unitate honek aztergai ditu gaur egungo gatazkak (bi mundu-gerrak, Gerra Hotza eta XXI. mendeko –arreta berezia eginez **Israel/Palestina-Gaza-Libano** eta **Ukraina-Errusia** gatazkei—, betiere arma-industriari eta geopolitika globalari buruzko ikuspegi kritiko batetik abiatuta.*
- *Kale Hezkuntzaren esparruan eta autoprestakuntzako zein eztabaida soziokulturala sustatzeko lantegi kritikoetan ere erabili daiteke, etorkizuneko erronkei buruzko ikaskuntzan, eta baita gaurko ziurgabetasunaren aurrean, betiere ikuspegi ahalduntzaile, kritiko eta antizipatibo batetik.*

“Tankerik ez da munduaren zoko honetan,
nahikoa izan zen isildu beharra”.

Ez gara lore-gerren zale.

Ez gara lehiatzen odol bila,

ez eta soroetan hil asmoz ere.

Gure lehia bizitzaren alde da,

eusten gaituen lurraren alde,

bizi gaituen oroimenaren alde.

Iturria: *La guerra florida* poemaren zatia. Egilea: Daniela Catrileo. (Itzulpena: Mario Unamuno).

Catrileo poeta maputxea da, txiletarra, feminista indigena, emakume kritikoa indarkeriaren eta gerraren aurka, erresistentzia indigena dekolonialaren konpromisotik abiatuta. Poema erresistentzia-gerrak dakarren agoniaren isla da; irudi benetan sendo bat darabil horretarako, “lore-gerrena”, alegia mexiken artean (Ertamerikako antzinako herria, gaur egungo Mexiko ingurukoa) ohikoak ziren gerra erritualak, presoak hartzeko asmo hutsarekin egiten zirenak, gero preso horien heriotza jainkoei eskaintzeko.

“Negozio handien arteko askok krimena sustatzen dute, krimenari esker bizi baitira. Munduak ez du sekula gaur egungoa bezain heriotza ekoiztera zuzendutako baliabide ekonomikoen zein ezagutza zientifiko eta teknologikoen metaketarik ezagutu. Munduari arma gehien saltzen dizkioten herrialdeak, horiexek arduratzen dira munduaren bakeaz. Herrialde horien alde, bakearen mehatxua ahultzen ari da; hodeitzar beltzak urruntzearekin

batera, berreskuratzen ari da gerraren merkatua, zeinean sarraski errentagarrien zantzu gozoak loratzen baitira. Arma-fabrikak su eta ke dihardute lanean, euren beharren arabera arerioak egiteko fabrikak bezainbeste”.

Iturria: *Patas arriba. La escuela del mundo al revés* (Eduardo Galeano), 119. or.

Itzulpena: Mario Unamuno.

“Den bezalako munduan, alderantzizko munduan, bake unibertsala zaintzen duten lurraldeak beste lurraldeei arma gehien fabrikatzen eta saltzen dietenak dira; banku arriskutsuenak narkodolar gehien garbitzen dituztenak dira eta lapurtutako diru gehien gordetzen dutenak; industriarik arrakastatsuenak planeta gehien pozoitzen dutenak dira; eta ingurugiroaren salbazioa ingurugiroa bera suntsitzen duten enpresen negozioerik bikainena da. Inpunitatea eta zoriona jende gehien ahalik eta denbora laburrenean hiltzen dutenek merezi dute, lanik txikienarekin ahalik eta diru gehien irabazten dutenek eta kosturik txikienean ahalik eta naturaren zatirik handiena sarraskitzen dutenek”.

Iturria: *Patas arriba. La escuela del mundo al revés* (Eduardo Galeano), 7. or.

Itzulpena: Estitxu Irisarri: *Hankaz gora (II)*; [esteka honetan](#).

Fundamentazio sozial eta kurrikulurra

Bakerako Hezkuntzaren, Antimilitarismoaren eta Armagintza-konplexuaren aurkako kritikaren garrantzia gaur egun bizi dugun Globalizazio Kapitalista eta Belizistaren testuinguruan

**“Gerra ez da politikaren jarraipena beste bitarteko batzuk baliatuta;
gerra negozioen jarraipena da, beste bitarteko batzuk baliatuta”**

Bertolt Brecht

(itzulpena: Mario Unamuno)

Bizi dugun Globalizazio Kapitalista eta Belizistaren testuinguru honetan, Bakerako Hezkuntza, Antimilitarismoa eta Armagintza-konplexuaren aurkako kritika zeregin premiazko eta funtsezko bihurtu dira hezkuntza-maila guztietan. Inperialismo ekonomiko hazkorra eta gerra garaikideek desberdintasun ekonomiko eta sozialak iraunarazten dituzte, eta, horrez gain, indarkeria botere- eta kontrol-mekanismo gisa erabiltzea ahalbidetzen duen egitura globala sendotzen dute. Beharrezkoa dugu harremanak estutzea hezkuntzaren eta bakearen, feminismoaren, dekolonialitatearen eta giza eskubideen aldeko mugimenduen arteko lankidetzaren dinamizaketan.

1. Armagintza-konplexuaren eta kapitalismo globalaren indarkeria sistematikoa

Konplexu militar-industrialia (AEBetako presidente ohi Dwight D. Eisenhowerrek kargua uzteko 1961ean eman zuen agur-hitzaldian erabili zuen lehen aldiz terminoa) da, gaur egun ere, hainbeste urte geroago, gatazka armatu globalen atzeko indar eragile handienetakoa bat. Gobernuak, armagintza-enpresak eta indar militarrek uztartzen dira konplexu horretan, zeinak elite ekonomikoei onura zuzenak ematez gain, indarkeriaren zikloa iraunarazten baitu, gerra sustatzen baitu. Funtsezkoa da interkonexio horiek kritikatzeko eta argitzen dituen hezkuntza, baldin eta gatazken atzean dauden botere-dinamikak ulertzeko gauza diren herritarrak prestatu nahi baditugu, baldin eta aurre egin nahi badiegu gerra gatazka politiko edo ekonomikoak konpontzeko konponbide gisa normalizatzen duten logika militaristei.

Gaur egun bizi dugun globalizazio fasean, kapitalismoa sofistikatu egin da, eta mugaz gaindiko nazioarteko sare batean integratu ditu gerra- eta teknologia-industriak, halako moduan non etekinak ateratzen baitituzte gatazketatik. SIPRIren (Stockholm International Peace Research Institute) datuen arabera, gastu militar globalak 2 bilioi dolarreara iritsi ziren 2022an. Armagintza-konplexuaren hazkuntzan ikusten da, ondo baino hobeto, gerra, fenomeno geopolitikoa ez ezik, nazioz haraindiko negozioa ere badela, non giza bizitza eta egonkortasun globala etekinak maximizatzearen alde sakrifikatzen baitira.

2. Bakearen Hezkuntza, Gerraren Kulturaren aurkako erantzuna

Errealitate horren aurrean, Bakerako Hezkuntzak heziketa-erantzun integrala eskaintzen du, elkarrizketa, gatazken konponbide baketsua eta justizia soziala sustatzen dituen. UNESCOk bakearen kultura sustatzearen garrantzia defendatzen du aspalditik, halako modukoa non indarkeriaren gaitzespena funtsezko ezaugarri sozialtzat joko baita. Halako hezkuntza moldeak bakeari buruzko ikaskuntza ez ezik, eguneroko bizitzaren jardunetan zein erabaki politikoetan bakea sustatzeko konpromiso aktiboa ere eskatzen du.

Pedagogia kritikoa kontzeptuan jorratzean, Paulo Freire hezitzaile brasildarrak hezkuntza ekintza politiko delako azpimarratzen zuen. Kontzientziazioa eta ekintza eraldatzailea funtsezko bi ezaugarri dira hezkuntza-prozesu orotan, eta bakerako hezkuntzak zapalkuntza-egiturak –militaristak ere bai – identifikatzeko eta desafiatzeko beharrezko tresnez hornitu behar ditu ikasleak.

3. Feminismoa eta Bakerako Hezkuntza

Feminismoak errotiko kritika egiten dio militarismoari, gerrek eta gatazkek genero-desberdintasunak areagotzen dituztela eta emakumeen aurkako indarkeria betikitzen dutela azpimarratzen duen aldetik. Patriarkatua eta militarismoa berez eta senez lotuta daudela nabarmendu zuen bell hooks teorikoak, eta, bide beretik, indarkeria instituzionalizatua pertsonen (bereziki emakumeen) gorputzen eta bizitzen gaineko kontrol patriarkalaren adierazpena delako.

Illo horretatik, feminismo pazifista indar sendoa izan da bakearen aldeko mugimenduetan, ez bakarrik gerren aurreko erresistentziari dagokionez, baita lankidetzat, zaintza eta elkartasuna sustatzen duten alternatiben eraikuntzan ere. Gatazka armatuek,

sarri askotan, emakume eta haurren kalterako egiten diren mundu honetan, bakerako hezkuntza feminista funtsezkoa da sexu-indarkeria zein indarkeria militarra iraunarazten duten hierarkiak desegiten saiatzeko.

4. Dekolonialitatea eta Justizia Globalerako Hezkuntza

Pentsamendu dekoloniala boterearen eta jakintzaren kolonialtasuna desegiteko beharraz mintzo zaigu, aintzat hartuta egitura horiek bizirik daudela, oraindik ere, sistema globalean, eta, bereziki, par Globalaren eta Hego Globalaren arteko botere-harremanetan. Dekolonialitate edo dekolonialtasun deituriko joera sustatu duten pentsalarien artean daude, esaterako, Aníbal Quijano, Walter Dignolo, María Lugones, Nelson Maldonado-Torres, Enrique Dussel, Silvia Rivera eta beste hainbat. Gerrek eta indarkeria militarrek Hego Globaleko nazioen esplotazio neokoloniala iraunarazten lagundu dute sarri askotan, eta mendetako inperialismoak eta kolonialismoak eragindako desberdintasun ekonomiko eta sozialak elikatu dituzte.

Bakerako hezkuntza dekolonialak atzerriko esku-hartze militarrek kritikatzeko gain, erresistentzia-bideak proposatzen ditu Hego Globaletik, tartean tokian tokiko jakintzak eta herri zapalduen epistemologiak. Ikuspegi horretatik, funtsezkoa da maila guztietako ikasleek ulertzea nola dagoen lotzen zaien militarismo garaikidea praktika kolonial historikoei, eta funtsezkoa dela ezagutzaren dekolonizazioa mundu bidezkoago eta ekitatiboagoa eraikitzeko.

5. Giza Eskubideak eta Antimilitarismoa

Azkenik, armagintza-konplexuaren aurkako borroka etuki lotuta dago giza eskubideen defentsarekin. Funtsean, gatazka armatuek oinarrizko eskubideak urratzen dituzte, bereziki bizitzeko eskubidea, eta duintasunez eta bakean bizitzeko. Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsalaren arabera, hezkuntzaren helburua "giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen errespetua" sustatzea da. Herritarrak jakin egin behar dute gerrek nola eskubide horiek urratzen dituzten, funtsezkoa da herritarrak zeregin horretan prestatzea, hartara haien aurkako ekintza militarista ororen kontra egiteko prest egon daitezen.

Beraz, gaur egun bizi dugun globalizazio kapitalista eta belikoaren fasean, Bakerako Hezkuntza, Antimilitarismoa, Feminismoa eta Dekolonialitatea ez dira aukera pedagogikoak, betebeharrak baizik.

Guztionezko bakearen, justiziaren eta giza eskubideen kultura eraiki nahi badugu, funtsezkoa da gatazka armatuen eta konplexu militar-industrialaren atzean diharduten interes ekonomiko eta politikoen azterketa kritikoa jorratzea. Ikuspegi horretatik begiratuta, hezkuntza funtsezko tresna bihurtu da gizartearen eraldatzeko; hezkuntzak gerrarik zein indarkeria sistemikorik gabeko mundu baten aukera eskaintzen die geroko belaunaldiei, bizitza eta giza duintasuna erabat errespetatuko duen mundu baten aukera.

Hori guztia bat dator **Oinarrizko Hezkuntzaren curriculumak zehaztu eta Euskal Autonomia Erkidegoan ezartzeko maiatzaren 30eko 77/2023 DEKRETUarekin**, non hauxe esatean baita, hitzez hitz, 6. eta 7. artikuluetan:

“6. artikulua. – Oinarrizko Hezkuntzaren printzipio pedagogikoak.

...7.– Arlo, ikasgai edo eremu guztietan, zeharka sustatu behar dira genero-ikuspegia, **bakearen aldeko hezkuntza**, osasunerako hezkuntza, sentsibiltate estetikoa eta sorkuntza artistikoa, **jasangarritasunerako eta kontsumo arduratsurako hezkuntza**, **elkarrenganako errespetua eta indarkeriazko edo diskriminaziozko jarrera eta portaeren prebentzioa**, eta berdinen arteko kooperazioa.”

“7. artikulua. – Oinarrizko Hezkuntzaren helburuak.

Oinarrizko Hezkuntzak honako hauek egiteko gaitasuna garatzen lagundu behar die ikasleei:

a) Beren betebeharrak ulertzea eta arduraz hartzea, beren eskubideak gainerakoekiko errespetuan ezagutu eta erabiltzea, pertsonen eta taldeen arteko tolerantzia, lankidetzeta eta elkartasuna praktikatzea, elkarrizketan aritzea eta, hala, giza eskubideak finkatzea gizarte plural baten balio komun gisa, eta herritartasun demokratikoa baliatzeko prestatzea.

e) Informazio-iturriak erabiltzeko oinarrizko trebetasunak garatzea, ezagutza berriak zentzu kritikoz lortze aldera. Oinarrizko kompetentzia teknologikoak garatzea eta haien funtzionamenduari eta erabilerari buruzko gogoeta etikoan aurrera egitea.

f) Ezagutza zientifikoa zenbait diziplinatan egituratzen den jakintza integratu gisa hartzea, eta ezagutzaren eta esperientziaren arloetako arazoak identifikatu eta konpontzeko metodoak ezagutzea eta aplikatzea.

m) Arte-sorkuntza estimatzea eta arte-adierazpenen hizkuntza ulertzea, zenbait adierazpide eta irudikabide erabiliz.

n) Gizateriak dituen eta garapen jasangarriko helburuetan zehazten diren arazo nagusiez jabetzea”.

“Si vis pacem, para **(bellum)** pacem”:

kolorezko pintzelkada matxinoak, Pedagogia Antimilitarista, Antibelizista eta Bakezalez zipriztinduak

Lamina pedagogikoek ausaz eginiko kolore-pintzelkaden antza izan dezakete, amaitu gabeko margolan batean hala moduz sakabanatutako orbanak balira bezala. Hurbiletik ikusita, pintzelkada zatikatu gisa agertzen zaizkigu, irregularrak, kolore- eta forma-leherketa txikiak balira bezala, lehen begiratuan elkarren artean deskonektatuak iruditzen zaizkigu. Alabaina, soa multzo osora zuzentzen badugu, orban horiek elkarrekin solasean hasten dira. Lehen begiratuan kaotikoa eta ulertezina zenak zentzua hartzen du: irudi bat azaleratzen da, zinean marra eta kolore guztiek osotasunarentzat ezinbesteko izan nahi duten.

Lamina hauen helburua ez da egia absolutuak inposatzea. Iradokizun eta probokazio izan nahi dute, pentsamenduari eta solasari leihoak ireki, betiere perspektiba berrien bila. Koadro inpresionisten gisara, hausnarketa aktibora gonbidatzen gaituzte, xehetasun zehatzen eta multzo osoaren artean hurbiltze eta urruntze jolas batera. Erakusten digute ezagutza ez dela eraikin monolitikoa, paisaia ñabardura, argi eta itzaletan aberatsa baizik, non zati bakoitzak lekua eta zentzua aurkitzen duen. Eta, baita, hezkuntza ikaskuntza konstruktibista jorratzeko aukera dela, ikaskuntza dialogiko pertsonal eta kolektibo baterako aukera.

Horregatik, lamina hauek ezin dira izan —ez dira— ariketa artistiko hutsak. Funtsean, pilula pedagogiko matxinoak dira, hazi txiki baina sendoak, gerra garaian ereindakoak, indarkeriak narratiba monopolizatzen duela eta itxaropenak gatazken zarataren artean desagertzen direla dirudien garaian. Ez dira soilik salaketa-pilulak, baita pilula pizgarriak, sustatzaileak, egoerei aurre hartzekoak... Ziurgabetasun eta etorkizunekin jokatu zaleak. Bake justuez mintzo zaizkigu, behetik —erresistentziazatik eta elkartasunetik— eraikitzen diren horizonteez.

Garai ilunetan, heziketa konformismo-arma bihur daitekeenean, pilula hauek insurgitzearen alde egiten dute. Pilula hauek ahanzturaren eta axolagabekeriaren aurkako ekintza errebeldeak dira, beldurraren logikari aurre egiteko keinu txikiak. Beste mundu batzuk irudikatzen gonbidatzen gaituzte, utopiak itxarotera, sinestera bakea ez dela soilik indarkeriarik eza, baizik eta justizia, ekitatea eta bizitza bete bat izateko eskubidea.

Horrenbestez, lamina hauek dei egiten digute. Koadro inpresionistetako pintzelkadetan bezala, beren indarra hutsaren hurrena eta funtsezkoa uztartzeko gaitasunean datza. Pintzelkada hauen balioa piztu nahi dituzten hitzetan eta egintzetan datza.

Pintzelkada horiek kritikoki behatzeko gauza bagara, izan gaitzezela baita azalekotik barrenagora jotzeko gaitasuna sustatzeko gauza. Izan gaitzezela oraindik ere posible dugun mundu baten kolore eta formak bilatzeko gauza. Izan gaitzezela gauza bilatzeko mundu bat non marra bakoitzak koadro kolektibo bati lagunduko dion, non piluletako bakoitza itzalei aurre egin eta argia eta justizia eskatuko dituen itxaropen-eztanda izan dadin.

Arte inpresionistak ez du zuzenean ikusten duena islatzen, sentitzen duena baizik. Inpresionismoan, pintzelkada azkar eta itxura batean kaotikoak beste zerbait dira, egiaz, inguratzen duen munduari ematen dion erantzun errailetakoa, alegia. Era berean, gerraren makineriaren aurka altxatzen garenok ez dugu armak hobetzearen alde egiten, ezta indarkeriaren logikan sakontzeko ere; aitzitik, nola sendatu jakin nahi dugu, nola berreraiki, nola imajinatu etorkizun bat non zientzia bake-tresna izango den, eta ez suntsipen-tresna. Militarismoaren eta belizismoaren aurkako artista, hezitzaile zein zientzialariak aldaketaren alkimistak dira, izan daitezke, izan behar dugu: mundu zauritu baten lehengaia hartu, eta itxaropena, justizia, ekitatea eta bakea eman dezakeen zerbait bihurtzeko gauza.

Si vis pacem, para (~~bellum~~) pacem: malko-tantak euritan

“Mundu zaharra hiltzen ari da, eta ez dator berririk. Argi-ilun horretan jaiotzen dira munstroak”

Antonio Gramsci

(Itzulpena: Mikel Ayllon, *Ez tiro egin anbulantziei* eleberrian).

SI VIS PACEM, PARA PACEM. BAKEA NAHI BADUZU, EGIZU BAKEAREN ALDE. Unitate didaktiko hau armak pilatzeko logikaren aurkako konpromiso kritikoa da, ezinezkoa irudikatu eta erreal bihurtzeak eskatzen duen samurtasun erradikala da. Lamina horiek oraindik osatzeke dagoen koadro baten pintzelkadak dira, itsaso inarrosi batean eroritako tantak, zein, ur-azala ukitze hutsarekin, uhinak sortzen baitituzte.

Bidegurutze historiko latza bizitza egokitu zaigu, benetan ematen baitu gizateria amildegiaren ertzean dabilela; ataka horretan, premiazkoa bezain ezinbestekoa dugu itun klasikoak biziberritzea, bai eta jaio berriei —agian ustekabea— argitara ateratzen bultzatzea. Itun berriak dira hezkuntzaren, komunikazioaren, artearen eta zientziaren artean, gerra- eta indarkeria-ekaitzak indarkeriaz, zapalkuntzaz eta esplotazioz eragin duen paisaia eraitsia arintzera datozen euriaren malko-tantak. Oihuka baino, xuxurla diharduten itunak, indar eraldatzailez beterik berriro datorkigun egia ahaztu baten oihartzunak balira bezala. Gure ustezko ahulezia armen aurkako indar sendo bihurtzera gonbidatzen gaituzten itunak dira. Ez dira hezkuntza-tresna hutsak; horrez gain, keinu poetiko eta politikoak ere badira, eta bake justu eta posibleen bila joateko bidea erakusten digutenak. Bide hori egitera gonbidatu nahi gaituzten lamina pedagogikoak dira.

Goikoak bakeaz mintzo direnean,
herri xeheak badaki
gerra piztuko dela.
Goikoek gerra madarikatzen dutenerako,
idatzita daude mobilizazio-orriak.

Alemaniar soldaduen kartilla, Bertolt Brecht
(Itzulpena: Mario Unamuno)

Hego gara

Non eseri esaten diguzu zuk,
baina ideiek altxarazi egiten gaituzte:
ibili, ekin, ez amore eman, ez atzera egin,
ikusi eta ikasi, belakiak xurgatzen duen era berean.
Inor ez da soberan, denok gara beharrezko,
denok denentzako, denok guretzako.
Amets handiak ditugu: inperioa erori dadila,
ozen oihukatzen dugu, beste aukerarik ez-eta.
Ez da utopia, baztertuen dantzaren,
zure eta nire dantzaren errebeldia alaia baizik
Altxatuko gara “nahikoa da” oihukatzeke
Ez Afrika ez Latinoamerika, ez daude salgai,
lohi, kasko edo arkatz bitartez, kalapitari aurre egingo diogu,
gizarte-lurrikara eragingo dugu gure putzu honeta.
Isildutako denak (denak)
Baztertutako denak (denak)
Ikusezin bihurtutako denak (denak)
Denak, den den denak
Denak, den den denak

Nigeria, Bolivia, Txile, Angola, Puerto Rico, Tunisia, Aljeria

Venezuela, Guatemala, Nikaragua, Mozambique, Costa Rica, Kamerun, Kongo, Kuba, Somalia, Mexiko, Dominikar Errepublika, Tanzania, yankirik ez Latinoamerikan Frantses, ingeles, holandarrak... Libre nahi zaitut, Palestina

Iturria: *Somos Sur*, [Ana Tijoux](#);

hemen abestiaren [hitzak](#) eta [bideoa](#) (biak gaztelaniaz).

(Itzulpena: Mario Unamuno)

Nahieran erabili daitezke laminak, bai eta horietako bakoitzaren inguruan iradokitzen diren galderak eta jarduerak, betiere irakasle eta/edo talde pedagogiko bakoitzaren interes eta ahalmenen arabera. Ez dira iradokizunak baino. Iradokizunak, margolan antimilitarista, antibelizista eta indarkeriaren aurkako bat osatzeko arrastoak balira bezala ulertu beharrekoak.

Hurrenkera jakin bat iradokitzen badugu ere, ez dago zertan hura jarraitu; galdera jakin batzuk iradoki ditugu, baina beste batzuk piztu daitezke; jarduera jakin batzuk planteatu ditugu, baina desberdinak bidera daitezke. 30 laminez ostutako sorta bat proposatzen dugu, baina ikaskuntza-komunitatea hobekien ulertzen duen eran artikulatu eta hautatu daitezke, aintzat hartuta bakoitzaren ahalmen analitikoa zein kontzientzia-sortzailea. Unitatea Hezkuntza Sistemara bideratuta dago, baina erabili daiteke baita Hezkuntza Ez Formalean, Kale Hezkuntzan, Komunikazio Ekimenetan eta abarretan... Azken batean, zuei dagokizue nola erabili erabakitzea, zuei, zaretela irakasle edo beste edonolako eremutan hezitzaile, zuei, eredu nagusiari aurre egin eta mundu errotik aldatzeko utopien bila zabiltzaten herritar. Zuei dagokizue, eta zuen esku da materiala ondoen deritzozen moduan baliatzea.

Ikuspegi kritiko batetik egina da, feminismitik, dekolonialitatetik, ekologismitik, lankidetzeta eta justizia sozialetik... Hitz gutxitan, GERRARIK EZaren konpromiso irmotik. Izan ere, GERRARIK EZ honetan pentsatzen dugu gaur egun ere, beti bezala, inoiz baino beharrezkoagoa dela erresistentzia itxaropentsua sustatzea errealitateari, non gerrak, inposaketak, arma-negozioek eta gerrako jauntxoek heriotza, suntsiketa eta eskubide indibidual eta kolektiboen urraketaren tragedia betikoari jarraipen ematen saiatzen ari diren.

Si vis Pacem... unitate didaktikoaren helburuak

Helburu orokorrak

- a. *Gaur egungo gatazkak ikuspegi kritiko batetik aztertzea.*
- b. *Arma-industriaren eraginari buruz hausnartzea.*
- c. *Bakearen aldeko zein beste mugimendu sozial batzuek (feminismoaren, dekolonialitatea, justizia soziala, ekologia) bakearen eraikuntzan duten zeregina ulertzea.*

Helburu espezifikoak

1. Gatazka garaikide jakin batzuen (mundu-gerrak, Gerra Hotza eta Vietnamgo Gerra, Israel/Palestina-Gaza, Ukraina-Errusia) kausak eta dinamikak ulertzea ikuspegi kritiko batetik.
2. Gerrak eragiten dituzten eta gatazka horietan arlo militarretik, teknologikotik eta armagintzatik harago diharduten faktoreen arteko harreman-komplexutasunaz jabetzea.
3. Interes geopolitikoak eta ekonomikoak aztertzea, bereziki arma-industriarenak.
4. Feminismoak eta dekolonialitateak bakearen eraikuntzan duten zereginari buruz hausnartzea.
5. Justizia ekosozialaren eta gatazka globalen arteko harremana aztertzea.
6. Arte-adierazpenaren bidez kritika- eta sormen-gaitasuna sustatzea.
7. Bakearen aldeko mugimenduek eta beste gizarte-mugimendu batzuek bakea eta justizia soziala bultzatzeko duten garrantzia arrazoitzea.

Koherentzia kurrikularra gaur egun

Bakearen aldeko eta Indarkeriaren kontrako heziketa curriculumetan

Ikuspegi beharrezkoa hezkuntza garaikidean

Bakearen aldeko eta indarkeriaren kontrako heziketa curriculumetan txertatzea funtsezkoa da gizarte bidezko, ekitatibo eta demokratikoagoak garatzeko. Nahiz eta gaur egun Europan, Espainiako estatuan eta Euskal Autonomia Erkidegoan indarrean dauden curriculumak kompetentzien inguruan diseinatu diren, aukera ematen dute, hala ere, bakea, giza eskubideak eta bizikidetzaren inguruko balio eta printzipioak zeharka lantzeko ere.

Gaitasunak vs Konpetentziak: Hezkuntza-lanerako aukerak

Gaitasunetan oinarritutako curriculumen xedea pertsonen garapen integrala da, alderdi kognitiboak, etikoak, emozionalak eta sozialak integratuta. Ikuspegi horrek lankidetzaren, sormena eta partaidetza aktiboa sustatzen ditu. Berriz, konpetentzietan oinarritutako curriculumek zeharkako gaiak lantzeko aukerak ere eskaintzen dituzte —eta horien artean, besteak beste, Bakerako Hezkuntza—, emaitza neurgarrien bilaketara eta lan-merkatuaren eskaeretara bideratzera jotzen badute ere. Irakasleek espazio horiek balia ditzakete beren ikastetxeen helburuekin bat datozen proiektu diziplinarteko eta komunitarioak diseinatzeko.

Arau-erreferentziak Europan, Espainiako estatuan eta Euskal Autonomia Erkidegoan

1. Europako esparrua: Kultura Demokratikorako Konpetentziak

Kultura Demokratikoaren aldeko Konpetentzien Esparruak Bakerako Hezkuntzarako ikuspegi holistikoa eta zeharkakoa ahalbidetzen du, eta zenbait metodologia integratzen ditu, esaterako proiektuetan oinarritutako ikaskuntza, ikerlana, eta arazoaren konponbidea. Besteak beste, alderdi hauek nabarmentzen ditu esparru horrek:

Curriculumek lotura izan behar dute demokrazia, ingurumena, bakea eta gisako gaiekin.

Ikasleen partaidetza eta pentsamendu kritikoa sustatzeko metodo aktiboak jorratu behar dira.

2. Espainiako estatua: 217/2022 eta 243/2022 errege dekretuak

Bi dekretu horiek ikas-arlo guztietan zenbait gaitasun (hezkuntza emozionala, espiritu kritikoa, gatazken konponbide baketsua, etab) jorratzearen garrantzia azpimarratzen dute. Horrez gain, berebiziko garrantzia ematen diete bi ezaugarri hauei:

Ikastetxeen autonomia ikasgaiak malgutasunez antolatzeko eta komunitatearekin lankidetzaren proiektuak antolatzeko orduan.

Ikasleen prestakuntza, desberdintasun sozialei eta gatazkei ikuspegi enpatiko eta kritikoa batetik aurre egiteko gauza izan daitezten.

3. Euskal Autonomia Erkidegoa 77/2023 eta 76/2023 dekretuak

EAEko printzipio pedagogikoen zenbait baloreen (berdintasuna, iraungarritasuna, bakearen kultura, etab.), eta horrekin batera, baita: Herritartasun aktiboa eta arduratsua sustatzea, giza eskubideen errespetuan eta hausnarketa kritikoa oinarrituta.

Ikastetxearen hezkuntza proiektuetan Bakerako Hezkuntza eta indarkeriaren prebentzioa txertatzea, ikas-arlo guztietan integratuta.

4. Proposamen didaktikoak hezkuntza eraldatzaile baten alde

Arau-erreferentzia horietatik abiatuta, honako hauek sustatuko dituzten jarduerak diseina daitezke:

Arazo edo auzi errealetan (migrazioak, ura eskuratzeko aukera, gatazka armatuak, etab.) oinarritutako ikaskuntza, hainbat ikasgaietan jorrotutako ezagutzak integratuz.

Lankidetzaren proiektuak, ikasleak komunitatearekin konektatuko dituzten ekimenak, arazo sozialei ikuspegi baketsu eta solidario batetik heltzeko gaitasunetan prestatzeko.

Karpetak eta portafolioak, gogoeta kritikoa eta autoebaluazioa sustatzen duten ikaskuntza esanguratsuak biltzeko tresna egokiak.

Etorkizun gizatiarrago bateko pertsonak hezteko kompetentziak

Bakearen eta Indarkeriarik Ezaren aldeko Hezkuntza ez da soilik zeharkako eduki bat; horrez gain, konpromiso etiko eta pedagogikoa ere bada. Kompetentzietan oinarritutako ikuspegia lagungarria da, ez bakarrik egungo munduaren erronkak ulertzen laguntzeko, baita etorkizun bidezko, ekitatibo eta baketsuago baterantz eraldatzeko prozesuan aktiboki parte hartuko duen belaunaldi bat trebatzeko ere. Bakearen eta Indarkeriarik ezaren aldeko hezkuntza hezkuntza-curriculumetan.

Hori dela eta, Bakerako Hezkuntzaren, Hezkuntza Antibelizista eta Antimilitaristaren ikuspegi horiek tratatzeko elementu nahikoak aurki ditzakegu kompetentzietan oinarritutako gaur egungo curriculumetan, halako moduan non edozein irakasle edo lantalde pedagogikoak antola ditzake ikasgaietan zein zeharkako esparruetan, dela ikastetxeko proiektuetan, dela komunitateko proiektu zabalagoetan. Horrenbestez, ez dugu curriculumaren ikuspegitik zein ikas-arlo guztietatik azterketa xehetik aurkeztuko, zertzelada sorta bat bakarrik, ikuspegi horien garrantzia eta ahalmen pedagogikoa islatzeko adina zertzelada. Gainera, azpimarratu behar dugu ikastetxe bakoitzak bere Ikastetxe Planetik bideratu behar duela, curriculumari buruzko legediaren arabera (testu honen bukaeran sartu dugun Osagarrian beste erreferentzia batzuk aurkeztuko dituzue).

Europar Batasuneko artikulazio pedagogiko eta didaktikoak osatzea ahalbidetzen duen oinarritutako esparru erreferente bat; Bakerako Hezkuntzaren erreferente espezifiko eta zeharkakoa izateaz gain, giza eskubideekin lotzen du.

Kultura demokratikorako kompetentzien Europako erreferentzia-esparrua

Curriculumak ikuspuntu desberdinetatik abiatuta osa daitezke, esaterako ikasleek eskuratu beharreko eza gutzetan oinarrituta, edo lortu beharreko konpetentzietan oinarrituta. Kultura Demokratikorako Gaitasunen esparrua bateragarria da era guztietako ikuspegiekin. Ikasketa-planak hainbat ikaskuntza-irakaskuntzako molde pedagogiko eta metodologikori bide emateko ere diseinatu daitezke, lan-proiektuetan zein zeharkako gaietan oinarrituta.

Curriculumaren antolaketa

Ikasketa-programa gisa ulertzen dugun neurrian, curriculumak irakasgai edo espezialitateen arabera antola daiteke, ikas-arloen, gaien edo zeharkako proiektuen arabera; horien esparruan, ikasleek Kultura Demokratikorako Konpetentzien eredu deskribatutako konpetentziak eskuratuko dituzte...

Zeharkako konpetentzia eta gaien arabera. Zeharkako gaiak zerikusia izan dezakete “demokraziarako hezkuntza”, “ingurumenari buruzko hezkuntza” eta “bakerako hezkuntza” deritzen fenomeno edo gaiekin. Ikuspegi horren arabera, ikaskuntza-irakaskuntza ikuspegi holistiko baten moldean ulertzen dira, bizitza errealeko fenomenoetan eta kontuetan oinarritzen dira. Lehen urratsa ikasleen interesa piztuko duten galderak egitea edo arazoak planteatzea da. Ondoren, ikasketa-plana fenomeno edo auzi horien (esaterako “migrazioak” edo “uraren edo elikagaien hornidura”) inguruan egituratuko da, eta hainbat irakasgai integratuko dira horiek ikertzeko. Hauek dira curriculum mota berezi honetarako metodo pedagogiko egokienak: ikerkuntzan oinarritutako ikaskuntza, arazoetan oinarritutako ikaskuntza, proiektuen bidezko ikaskuntza eta karpetak.

Giza duintasunaren eta giza eskubideen balioa

... giza eskubideak unibertsalak, besterenezinak eta zatiezinak dira; pertsona guztiei aplikatzen zaizkie, inolako bereizketarik gabe; oinarrizko babes-sorta gutxieneko bat eskaintzen dute gizakiek bizitza duina bizi ahal izatearen alde; eta funtsezko oinarria dira munduan askatasuna, berdintasuna, justizia eta bakea lortzeko. Beraz, balio multzo horrek honako hauek hartzen ditu baitan:

- 1. Pertsona guztiek gizateria bat eta bakarra konpartitzen dutela eta duintasun bera merezi dutela aitortzea, norberaren erreferente kulturalak, gaitasunak, inguruabarrak edo estatus pertsonala edozein direla ere;*
- 2. giza eskubideen izaera unibertsala, besterenezina eta zatiezina aitortzea;*
- 3. Egoera orotan giza eskubideak sustatu, errespetatu eta babestu beharra aitortzea;*
- 4. Egoera orotan oinarrizko askatasunak babestu beharra aitortzea, non ez duten gainerako pertsonen giza eskubideak urratzen edo erasotzen;*
- 5. Giza eskubideak gizartean berdintasun osoko bizikidetzaren oinarria direla onartzea, bai eta munduko askatasunaren, justiziaren eta bakearen oinarria ere.*

Erreferentzia-esparrua: Espainiako estatua

Hezkuntzaren Kalitatea Hobetzeko Lege Organikoa (LOMLOE, 3/2020 Lege Organikoa) indarrean da 2020tik aurrera, eta *“haren neurriak pixkanaka aplikatzen ari dira, ikasturtez ikasturte, eta aurreikusten da 2023-2024 ikasturtean amaituko dela hura martxan jartzeko prozesua. 2022-2023 ikasturtean egin dira aldaketak Lehen Hezkuntzako, Bigarren Hezkuntzako eta Batxilergoko zein Oinarrizko Lanbide Heziketako ikasturte bakoitiaren curriculumean; datorren ikasturtean, berriz, ikasturte bikoitietan ezarriko da.”*.

Espainiako estatuko curriculumak garatzeko dekretuetan sustatzen dira zeharkako ikuspegi hauek, esku artean duzun unitatearekin bat datozenak:

1.1 Balio Zibiko eta Etikoetan Oinarritutako Hezkuntza

- LOMLOEk eta estatu mailako curriculum autonomikoez ezartzen dute nahitaez txertatu eta landu behar direla ikas-arlo guztietan **balioetan oinarritutako hezkuntza**, halako modukoa non aintzat hartuko baititu **giza eskubideen, demokraziaren, aniztasunaren eta bizikidetzaren baketsuaren** errespetua. Unitate honek ezin hobeto erantzuten dio ideia horri, indarkeriaren, militarismoaren eta injustizia sozialaren aurkako **kontzientzia kritikoa** sustatzen duen aldetik. Unitatea zuzen-zuzen lotzen zaio **munduko herritartasunaren** ikuspegiari, zeinak xede baitu bakearekin eta giza eskubideekin zein mundu bidezkoago bat eraikitzearekin konprometitutako gazteak prestatzea.

1.2 Genero-berdintasuna eta Hezkidetzak

- LOMLOEk **genero-berdintasuna** hezkuntza-curriculum osoan zeharkako gai gisa landu beharra nabarmentzen du. **Ikuspegi feminista** integratuko duen unitate didaktiko baten proposamena ikuspegi horrekin koherentea izateaz gain, gerra eta militarizazio testuinguruetan emakumeek pairatzen duten **genero indarkeria** eta **egiturazko desberdintasuna** jorratu beharri erantzuten dio. Emakumeek gatazka armatuetan eta bakearen eraikuntzan duten rola aztertzen duen neurrian, unitate hau bat dator genero-berdintasuna eta **hezkidetzak** sustatzeko zeharkako helburuekin.

1.3 Garapen Iraungarriko eta Munduko Herritartasunerako Hezkuntza

- **Iraungarritasunaren** (edo jasangarritasunaren) eta **Munduko Herritartasunaren** aldeko hezkuntza LOMLOEk beharrezkotzat jotzen duen zeharkako ikuspegia da, horien bidez ingurumenaren babesarekin eta arazo globalekin konprometitutako ikasleak prestatzeko. Unitate honek **arma-industriak** ingurumenean eta desberdintasun globaletan duen **eragina** lantzen du; horri esker, ikasleek gogoeta egin dezakete, gatazka armatuek eta egiturazko indarkeriak garapen iraungarriari nola eragiten dioten hausnartzeko. Gatazkek **justizia ekologiko eta sozialaren** ikuspegitik aztertzea bat dator zeharkako dimentsio horrekin.

1.4 Kulturarteko Hezkuntza

- Estatuko curriculumak **kulturarteko hezkuntza** sustatzen du, **kultura aniztasunarekiko errespetua** eta gizarte plural batean bizitzeko gaitasuna garatzeko nahitaezko zeharkako ikuspegi gisa. Kolonialismoaren eta neokolonialismoaren dinamikek gatazka garaikideak nola egituratu eta itxuratu dituzten ulertzen laguntzen du unitatearen ikuspegi dekolonialak, bai eta **egiturazko arrazakeriari** eta **hierarkia globalei** buruzko **kontzientzia kritikoa** sustatzen ere. Unitateak kulturarteko hezkuntzarekin duen loturak zapalkuntza-molde historikoak kolokan jartzeko aukera ematen die ikasleei, bai eta munduaren ikuspegi justuagoa eta pluralistagoen alde lerrokatzeko ere.

Erreferentzia-esparrua: Euskal Autonomia Erkidegoa (EAE)

Euskal Autonomia Erkidegoan ere, unitate didaktiko honen helburuekin batera lerrokatzen dira DBHrako *Oinarrizko Hezkuntzaren curriculuma zehaztu eta Euskal Autonomia Erkidegoan ezartzeko maiatzaren 30eko 77/2023 DEKRETUAK* planteatzen dituen zeharkako irizpide eta ikuspegiak. Jarraian lotura eta harreman horiek azalduko ditugu

- 4.1 **Elkarbizitza eta Bake-kultura** Ikastetxearen hezkuntza-proiektuari buruz, hauxe dio Dekretuak: “herritar aktiboak hezteko ikaskuntza konpetentzialak berezko dituen printzipioak, helburuak eta metodologia sustatu eta garatuko ditu”. Horiez gain, modu transbertsalean landuko ditu balioetan oinarritutako hezkuntza, garapen jasangarria, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna eta diskriminaziorik eza, nesken eta emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa, eskolako jazarpena eta ziberjazarpena, **eta bake-kultura eta giza eskubideak**. Ikastetxearen estrategia digitala ere jasoko du”.
- **EAEko** curriculumak **Eskolako Elkarbizitz Plana** eta **Bake Kultura** sustatzen ditu zeharkako zutabe gisa. Unitate hau ikuspegi horrekin lerrokatzen da argi eta garbi, **antimilitarismoa** eta **gatazken konponbide baketsua** jorratzen baititu; izan ere, **bake-kultura** sustatzen du, gatazka belikoen analisi kritikoaren eta nazioarteko tentsioak konpontzeko alternatiba baketsuen bitartez. Ikuspegi horren helburua ikasleei **bitartekaritza-tresnak** eta gogoeta etiko garatzekoak eskuraraztea da, beren gertuko komunitateetan zein esparru globalean herritar aktibo eta **bake-eragile** izan daitezen.

2.2 Genero-berdintasuna eta Hezkidetzak

- Euskal Autonomia Erkidegoko curriculumak arreta berezia jartzen du hezkidetzan eta genero-indarkeriaren prebentzioan, **Hezkidetzarako eta Indarkeria Matxistaren Prebentziorako Euskal Planak** irekitako bide beretik. Unitatearen **dimentsio feminista** –gatazka armatuek emakumeengan duten eragina aztertzen eta genero-ekitatea sustatzen duen aldetik– erabat lerrokatuta dago zeharkako ikuspegi horrekin. Gerraaldietan feminismoak jokatzen duen rola eta emakumeek bakearen eraikuntzan duten zeregina aztertzean, genero-berdintasuna ikaskuntza-arlo guztietan txertatu beharri erantzuten zaio.

2.3 Jasangarritasuna eta justizia ekosoziala

- EAEko curriculumak funtsezko zeharkako ikuspegizat jotzen du baita **jasangarritasun edo iraungarritasunerako hezkuntzari**. Unitateak dimentsio horri ekiten dio, batetik gerrek eta **konplexu militar-industrialak** duten ingurumen-inpaktua aztertzerakoan, eta, bestetik, **justizia ekosoziala** bakea lortzeko bide gisa sustatzen duenean Unitateak gerrek ingurumenari eta komunitate zaurgarriari nola eragiten dieten hausnartzera animatzen ditu ikasleak, halako moduan non kontzientzia kritikoa sortu nahi baitu gatazkaren, baliabideen ustiapenaren eta iraungarritasunaren arteko harremanari buruz.

2.4 Kulturarteko Hezkuntza eta Globalizazioa

- **Kulturarteko hezkuntza** ere zeharkako ikuspegi lehenetsia da euskal curriculumean; ildo horretatik, eta **ikuspegi dekoloniala** txertatuta, unitateak lagundu egiten die ikasleei kolonialismo historikoaren eta gatazka garaikideen arteko harremana ulertzen. Unitate honek **arrazakeria estrukturalari**, **neokolonialismoari** eta **justizia globalari** heltzeko aukera ematen du, hartara aniztasuna errespetatzen eta zapalduetako herriekiko elkartasuna sustatzen laguntzen duela. Gainera, botere-sistema globalek hango eta hemengo kulturei nola eragiten dieten ikuspegi kritikoa batetik aztertzen laguntzen du.

Funtsezko kompetentziak

- Konpetentzia sozial eta zibikoa.
- Kontzientzia eta adierazpide kulturalerako konpetentzia.
- Hizkuntza-komunikaziorako konpetentzia.
- Konpetentzia digitala.
- Ikasten ikasteko konpetentzia.

Kontzientzia eta adierazpide kulturaletarako konpetentzia.

- **Konpetentzia sozial eta zibikoa:** gatazka globalak ulertzearen eta horien arrazoen analisi kritikoaren bitartez, hausnarketa etikoa eta konpromiso zibikoa sustatuko dira.
- **Kontzientzia eta adierazpide kulturalerako konpetentzia:** adierazpen artistikoen azterlanak eta bakearen aldeko lan bisualen sormenak sentsibiltatea kultural eta estetikoa garatzea ahalbidetuko die ikasleei.
- **Hizkuntza-komunikaziorako konpetentzia:** egindako lanak ahoz ikaskideen aurrean azaltzeak eta talde-eztabaidek komunikazio- eta argudiatze-gaitasunak hobetzen lagunduko diete ikasleei.
- **Konpetentzia digitala:** Gatazken inguruko gorabeherak baliabide digitalen bitartez ikertu eta eduki multimedia sortzerakoan, ikasleek konpetentzia digitalak garatuko dituzte.
- **Ikasten ikasteko konpetentzia:** norik bere kasa hausnartzea eta ikerlanaren zein gatazken analisi kritikoaren bidezko ikaskuntza autonomoa sustatzerakoan garatuko da.

Edukiak

Gizarte Zientziak, Geografia eta Historia

- Herritartasuna eta mugimendu sozialak, bakearen aldeko presio-eragileak. Vietnamgo Gerraren analisia.
- Gatazka garaikideak: Israel/Palestina-Gaza eta Ukraina/Errusia kasuen analisia. Kasu horien aurrekari historiko, politiko, ekonomiko eta geopolitikoaren analisia.
- Kolonialismoa eta neokolonialismoa: nola baldintzatu dituzte indar kolonialek gaurko harreman geopolitikoak, bai eta horiek gatazka garaikideekin dituzten loturak ere.
- Arma-industria: arma-ekoizpenaren eragina eta armen salmenta gatazketan. Eragile nagusiak (armagintza-enpresak, gobernuak, bitartekariak) eta beren eragina gerrak betiereko iraunaraztean.
- Mugimendu bakezale (edo pazifistak) eta antimilitaristak: gerrari aurre egin dioten mugimendu sozialen historia, tokiko ikuspegitik zein ikuspegi globaletik.
- Feminismoa eta gerra: emakumeen rola gatazka armatuetan, indarkeriaren aurrean duten zaurgarritasuna, parte hartzea bakearen eraikuntzan eta mugimendu antimilitaristetan.

Etika eta Balioen Hezkuntza

- Bakearen aldeko kontzientziaren eta konpromisoaren —banakako zein taldekoa— garrantzia.
- Bakearen etika: bakearen balioari buruzko gogoeta indarkeriaren aurrean; indarkeriarik eza defendatu duten autoreen (Gandhi, Martin Luther King, bell hooks) eta pentsamendu-korronteen analisia.
- Justizia soziala eta giza eskubideak: gatazkak, oinarrizko eskubideen urratzaile eta desberdintasunen sustatzaile. Nazioarteko zuzenbideak biktimen babesean duen zereginari buruzko hausnarketa.
- Feminismoa gatazkaren aurrean: gerra egoeretan botere-harreman patriarkalen analisia; emakumeak, gerrako gatazken ondorioen neurritz kanpoko biktima.
- Elkartasunaren eta justizia globalaren etika: herritarrek nazioarteko elkartasunean eta etika globalaren eraikuntzan duten zereginari buruzko hausnarketa.

Hezkuntza Plastikoa eta Ikusizkoa:

- Bakearen, konpromisoaren eta elkartasunaren aldeko artea.
- Gerra garaiko artea: Gerraren izugarrikeria, gerraren aurkako erresistentzia eta bake-irrika irudikatzen duten lan artistikoen (pintura, eskultura, argazkia) azterketa. Horren adibide, Picassoren *Guernica*, Banksyren Palestinari buruzko lanak, Robert Caparen gerra-argazkiak.
- Bake eta justizia globalari buruzko ikusizko proiektuak: ikasleek bakea eta justizia sustatzeko asmodun mural, kartel edo instalazioak sortuko dituzte. Obra horiek baliagarri izango zaizkie indarkeriaren zein gerraren gaitzespena adierazteko.

- Ikusizko kanpainak: ikasleek gatazka armatuen atzean dauden interesak salatzeke eta justizia globala zein bakea sustatzeko kanpainak egingo dituzte.

Metodologia, proposatutako jarduerak eta ebaluazioa

Metodologia

Unitate hau ikasleen autonomia eta hausnarketa sustatuko duen metodologia kritiko, partaidetzazko eta dialogiko baten bidez garatuko da. Jarraian aipatuko ditugu tresna metodologiko nagusiak, herritarren erresistentzia erantzukizun etiko eta sozial gisa ulertzen duen ikuspegi kritiko eta konstruktibista baten arabera.

1. Ikerketa eta analisi kritikoa:

Ikasleek gatazkei buruzko datuak bilduko dituzte, eta informazio-iturriak aztertuko dituzte ikuspegi kritiko batetik.

2. Talde-lan kooperatiboa:

Talde txikietako lan egitea sustatuko dugu, iritziak konpartitzeko eta hainbat ikuspuntu aztertzeke aukera ematen duen formatua baita.

3. Adierazpen artistikoa eta sormena:

Ikasleek proiektu artistikoak sortuko dituzte gatazkei buruz hausnartzeko eta bakearen aldeko mezua zabaltzeko.

4. Solasaldi eta eztabaidak:

Gai polemikoak eztabaidatzeko espazioak sortuko ditugu, halako moduan non ikasleek argudiatzeko gaitasuna garatuko duten, eta pentsamendu kritikoa sustatuko.

5. Lankidetzaren, tokiko komunitatearen espazio sozialarekin eta mugimendu sozialetako sare aktiboekin:

Lankidetzaren dinamikak sortu eta sustatuko ditugu, eztabaidarako eta lankidetzarako guneak irekitzeko, ikasleei eztabaida soziokulturalean eta etikoan kolaboratzen laguntzeko.

Proposatutako jarduerak

1. Gatazken mapen osiera:

Mapa infografikoak egitea, horien egungo gatazkek kokatzeko eta horien kausak eta ondorioak aztertzeke.

2. Artearen analisi kritikoa:

Gerraren aurkako artelanak aztertzea (*Guernica*, esaterako) eta taldeko hausnarketak antolatzea.

3. Bakearen aldeko ikusizko kanpainak:

Taldeka kartel, mural zein ikus-entzunezko materialak sortzea, gatazka armatuak salatzeke eta justizia globalaren aldeko mezua zabaltzeko.

4. Eztabaidak eta simulazioak:

Gatazka diplomatikoen simulazioak, zeinetan ikasleek nazioarteko gatazken inguruan balizko konponbideak eztabaidatuko baitituzte.

5. Feminismoa eta gatazkak:

Emakumeek gatazka armatuetan duten zereginari eta bakeari egiten dioten ekarpenari buruzko ikerketa-proiektuak garatzea.

Ebaluazioa

Prestakuntzan oinarritutako ebaluazio jarraituko sistema proposatzen dugu, alderdi hauek kontuan hartuta:

1. Partaidetza- eta inplikazio-maila:

Ikasleek jardueretan erakutsitako interesa eta motibazioa.

2. Edukien ulermen-maila:

Gatazkei eta bakerako hezkuntzari buruzko kontzeptuak eta harremanak ulertzeko gaitasuna.

3. Adierazpen artistikoaren kalitatea:

Sortutako proiektuen originaltasuna, mezua eta inpaktua.

4. Gaitasun kritikoa:

Informazio-iturrien azterketa kritikoa eta iritzi propioak osatzeko gaitasuna.

5. Talde-lanaren ebaluazioa:

Talde-dinamika, lankidetzeta eta lortutako emaitzen kalitatea.

Ebaluazioa azken lau laminei buruzko lanketarekin erlazionatzea iradoki daiteke, lau horiek konexio zabalagoak osatzeko aukera eman baitezakete, aurreko lan guztiari dagozkionak. Nolanahi ere, hezitzaile-taldeari dagokio proposamen pedagogiko guztiarekiko ebaluazio koherentea egitea.

Ebaluazio horren barruan, ikasitakoa eta esperimendatutakoa laburbilduko dute ikasleek unitatearen azken egunean, bai taldeka, bai banaka. Galdera hauek erabili daitezke hausnarketarako:

- Zer ikasi duzu gatazka armatuen kausa eta ondorioei buruz?
- Nola eragin du unitate honek gatazken inguruan duzun ikuspegian?
- Zer aldaketa proposatuko zenituzke bakearen aldeko mugimenduetan?

OSAGARRIA

ESPAINIAKO ESTATUA

Estatuko oinarrizko curriculumetan ere bada unitate didaktikoa ukitzen duen erreferentziarik, DBHri zein Batxilergoari begira.

217/2022 Errege Dekretua, martxoaren 1ekoa, Lehen Hezkuntzako antolamendua eta gutxieneko Ikasketak ezartzen dituen.

Hitzaurrea

*"Aldi berean, legeak adierazten du idatziaren ulermena, ahozko eta idatzizko adierazpena, ikus-entzunezko komunikazioa, gaitasun digitala, ekintzailera, **espirtu kritikoaren eta zientifikoaren sustapena, hezkuntza emozionala eta balioetan oinarritutakoa, bakearen eta indarkeriarik ezaren aldeko hezkuntza, sormena eta gisako beste gaitasun batzuk ikasgai guztietan landu beharko direla**".*

7. artikulua.- Helburuak

d) Nortasunaren esparru guztietan eta gainerakoekiko harremanetan gaitasun afektiboak indartzea, gatazkak modu baketsuan konpontzea eta indarkeria –bereziki, indarkeria matxista eta indarkeria LGBTIfobikoa–, edonolako aurreiritziak eta portaera sexistak baztertzea.

e) Informazio-iturriak erabiltzeko oinarrizko trebetasunak garatzea, eza gutza berriak zentzu kritikoz lortze aldera. Oinarrizko konpetentzia teknologikoak garatzea eta haien funtzionamenduari eta erabilerari buruzko gogoeta etikoan aurrera egitea.

9. artikulua.- Laugarren ikasturtearen antolaketa

9.3 art.- *Ikasleek aukerako irakasgai bat edo gehiago ikasi ahal izango dituzte, hezkuntza-administrazioek ezarritako esparruaren arabera. Ikasgai horiek lan monografiko edo komunitateari zerbitzua emateko lankidetzaproiektu gisa eratu ahal izango dira.*

26.3 art.- *Zentroen autonomia Ikastetxeek autonomia izango dute taldeak eta ikasgaiak malgutasunez antolatzeko, bai eta ikasleen ezaugarrien arabera antolaketa-neurriak eta aniztasuna behar bezala kudeatzekoak hartzeko. Neurri horien artean, eremu bereko hainbat ikasgai elkarrekin eta batera eman ahal izateko antolaketa-molde didaktikoak ezarri ahalko dituzte, betiere hezkuntza-proiektuaren arabera eta hezkuntza-administrazioek xedatutako baldintzetan.*

Era berean, Errege Dekretuak ikasleek bizitzan zehar aurre egin beharko dieten erronka nagusiei erantzuteko eskuratu behar dituzten ikasketak adierazten ditu, besteak beste:

“- Espiritu kritikoa, enpatikoa eta proaktiboa garatzea , horren bitartez ekitaterik gabeko eta bazterketako egoerak detektatzeko, egoera horiek eragiten dituzten kausa konplexuen ulermenetik abiatuta.

- Gatazkak modu baketsuan konpondu behar diren gizarte-bizitzaren berezko elementu gisa ulertzea“.

243/2022 Errege Dekretua, apirilaren 5ekoa, Batxilergoko antolamendua eta gutxieneko Ikasketak ezartzen dituena.

7. artikulua.- Helburuak

Batxilergoak kompetentzia hauek garatzen lagundu behar die ikasleei:

a) Herritartasun demokratikoa baliatzea, ikuspegi global batetik baliatu ere, eta Espainiako Konstituzioaren balioetan zein giza eskubideetan oinarritutako kontzientzia zibiko arduratsu bat eskuratzea, haren bitartez gizarte justu eta ekitatibo baten eraikuntzan erantzukidetasuna sustatzeko..

h) Mundu garaikidearen errealitateak, aurrekari historikoak eta bilakaeraren faktore nagusiak ezagutzea eta kritikoki baloratzea. Gizarte-ingurunea garatzen eta hobetzen elkartasunez parte hartzea.

18. artikulua.– Curriculuma

4. Beren autonomiaren jardunean, ikastetxeek hezkuntza-administrazioek ezarritako Batxilergoko curriculuma garatu eta —hala behar izatera— osatuko dute, betiere beren hezkuntza-proiektuaren barruan, zeinak herritartasun aktiboa gauzatzera bideratutako kompetentzia-ikasketzaren berezko printzipioak, helburuak eta metodologia bultzatu eta garatuko ditu.

I. ERANSKINA

Batxilergoko funtsezko kompetentziak

Matematikarako kompetentzia eta zientzia, teknologia eta ingeniartzarako kompetentzia (STEM)

Matematikarako kompetentziak eta zientzia, teknologia eta ingeniartzarako kompetentziak (STEM kompetentziak, ingelesezko sigletan) mundua metodo zientifikoak, pentsamendu eta irudikapen matematikoa, teknologia eta ingeniartzaren metodoak baliatuz ulertzea dakar, hartara ingurunea modu konprometitu, arduratsu eta jasangarri batean eraldatzeko.

Zientziarako kompetentziak natura- eta gizarte-ingurunea ulertu eta azaltzeko ahalmena dakar berekin, betiere ezagutza eta metodologia multzo jakin bat erabiliz, zeinen artean baitaude behaketa eta esperimentazioa, hartara mundu naturala eta gizarte-testuingurua interpretatu eta eraldatu ahal izateko galderak egin eta probetan oinarritutako ondorioak eskuratzeko.

Teknologia- eta ingeniartza-kompetentziak baitan hartzen du zientziek berezko dituzten ezagutza eta metodologia aplikatzea, gure gizartea pertsonen beharren edo nahien

arabera eraldatzeko, betiere segurtasun-, erantzukizun- eta jasangarritasun-esparru batean.

Herritartasunerako konpetentzia (HK)

Herritartasunerako konpetentzia lagungarria da ikasleek herritartasun arduratsua izan dezaten eta bizitza sozial eta zibikoan bete-betean parte har dezaten, kontzeptu eta egitura sozial, ekonomiko, juridiko eta politikoen ulermenean oinarrituta, bai eta munduko gertaeren ezagutzan eta iraunkortasunarekiko eta munduko herritartasuna lortzearekiko konpromiso aktiboan ere. Horren barruan sartzen dira alfabetatze zibikoa, giza eskubideen errespetuan oinarritutako kultura demokratikoaren berezko balioen onarpen kontzientea, gure garaiko arazo etiko handiei buruzko hausnarketa kritikoa eta 2030 Agendan planteatutako Garapen jasangarrirako Helburuekin bat datorren bizimodu iraunkorraren garapena.

EAEko curriculumari dagokionez, DBHk barne hartzen duen Oinarrizko Hezkuntzan eta Batxilergoan integratuta dauden alderdiak biltzen ditugu.

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA

77/2023 DEKRETUA, maiatzaren 30ekoa, Oinarrizko Hezkuntzaren curriculuma zehaztu eta Euskal Autonomia Erkidegoan ezartzekoa.

6. artikulua.- Oinarrizko Hezkuntzaren printzipio pedagogikoak.

7.- Arlo, ikasgai edo eremu guztietan, zeharka sustatu behar dira genero-ikuspegia, bakearen aldeko hezkuntza, osasunerako hezkuntza, sentsibiltate estetikoa eta sorkuntza artistikoa, jasangarritasunerako eta kontsumo arduratsurako hezkuntza, elkarrenganako errespetua eta indarkeriazko edo diskriminaziozko jarrera eta portaeren prebentzioa, eta berdinen arteko kooperazioa.

16. artikulua.- Ikastetxearen hezkuntza-proiektua.

2.- Ikastetxearen hezkuntza-proiektuak berariaz jasoko ditu balioak, helburuak eta jarduketa-lehentasunak [...]; orobat, herritar aktiboak hezteko ikaskuntza konpetentzialak berezko dituen printzipioak, helburuak eta metodologia sustatu eta garatuko ditu. Horiez gain, modu transbertsalean landuko ditu balioetan oinarritutako hezkuntza, garapen jasangarria, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna eta diskriminaziorik eza, nesken eta emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa, eskolako jazarpena eta ziberjazarpena, eta bake-kultura eta giza eskubideak.

MAIATZAREN 30EKO 77/2023 DEKRETUAREN I. ERANSKINA.

IKASLEEN IRTEERA-PROFILA EAE-KO OINARRIZKO IRAKASKUNTZAREN AMAIERAN

Oinarrizko irakaskuntzako funtsezko konpetentzien deskribatzaile operatiboak

HERRITARTASUNERAKO KONPETENTZIA (HK)

Herritartasunerako konpetentzia lagungarria da ikasleek herritartasun arduratsua izan dezaten eta bizitza sozial eta zibikoan bete-betean parte har dezaten, kontzeptu eta egitura sozial, ekonomiko, juridiko eta politikoen ulermenean oinarrituta, bai eta munduko gertaeren ezagutzan eta iraunkortasunarekiko eta munduko herritartasuna lortzearekiko konpromiso aktiboan ere. Horren barruan sartzen dira alfabetatze zibikoa, giza eskubideen errespetuan oinarritutako kultura demokratikoaren berezko balioen onarpen kontzientea, gure garaiko arazo etiko handiei buruzko hausnarketa kritikoa eta 2030 Agendan planteatutako Garapen jasangarrirako Helburuekin bat datorren bizimodu iraunkorraren garapena.

76/2023 Dekretua, maiatzaren 30ekoa, Batxilergoaren curriculumak zehaztu eta Euskal Autonomia Erkidegoan ezartzekoa.

6. artikulua.- Batxilergoko etaparen printzipio pedagogikoak.

8.- Ikasgai guztietan, zeharka sustatu behar dira genero-ikuspegia, bakearen aldeko hezkuntza, osasun-hezkuntza, sentsibilitate estetikoa eta sorkuntza artistikoa, jasangarritasunerako eta kontsumo arduratsurako hezkuntza, elkarrenganako errespetua eta indarkeriazko edo diskriminaziozko jarreraren eta portaeren prebentzioa, eta berdinen arteko lankidetzak.

20. artikulua.- Ikastetxearen hezkuntza-proiektua.

2.- Ikastetxearen hezkuntza-proiektuak berariaz jasoko ditu balioak, helburuak eta jarduketak-lehentasunak, eta eskumeneko sailean ezarritako curriculumak ikastetxean nola zehaztuko diren adieraziko du -Klaustroak finkatu eta onartuko du curriculumak zehazteko modua-; orobat, herritar aktiboak hezteko ikaskuntza konpetentzialak berezko dituen printzipioak, helburuak eta metodologia sustatu eta garatuko ditu. Horiez gain, modu transbertsalean landuko ditu balioetan oinarritutako hezkuntza, garapen jasangarria, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna eta diskriminaziorik eza, nesken eta emakumeen aurkako indarkeriaren prebentzioa, eskolako jazarpena eta ziberjazarpena, eta bake-kultura eta giza eskubideak.

MAIATZAREN 30EKO 76/2023 DEKRETUAREN I. ERANSKINA.

IKASLEEN IRTEERA PROFILA

Oinarrizko irakaskuntzako funtsezko kompetentzien deskribatzaile operatiboak

HERRITARTASUNERAKO KONPETENTZIA (HK) Herritartasunerako kompetentzia lagungarria da ikasleek herritartasun arduratsua izan dezaten eta bizitza sozial eta zibikoan bete-betean parte har dezaten, kontzeptu eta egitura sozial, ekonomiko, juridiko eta politikoen ulermenean oinarrituta, bai eta munduko gertaeren ezagutzan eta iraunkortasunarekiko eta munduko herritartasuna lortzearekiko konpromiso aktiboan ere. Horren barruan sartzen dira alfabetatze zibikoa, giza eskubideen errespetuan oinarritutako kultura demokratikoaren berezko balioen onarpen kontzientea, gure garaiko arazo etiko handiei buruzko hausnarketa kritikoa eta 2030 Agendan planteatutako Garapen Jasangarrirako Helburuekin bat datorren bizimodu iraunkorraren garapena.